

Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университетінің 6D110200 – «Қоғамдық денсаулық сақтау» мамандығының PhD докторанты Ермаханова Жанар Акбаровнаның философия докторы (PhD) ғылыми дәрежесін алу үшін «Оңтүстік Қазақстан облысының еңбекке қабілетті жасынан асқан тұрғындарына біріншілік медициналық-санитарлық көмекті (БМСК) оңтайландыру»-атты тақырыбы бойынша орындаған диссертациялық жұмысына м.ғ.д., профессор м.а. Жақсыбергенов Абай Маратұлының

ПІКІРІ

1. Зерттеу тақырыбының өзектілігі мен оның жалпы ғылыми және жалпы мемлекеттік бағдарламамен байланысы

Диссертациялық жұмыс қазіргі кезде қалыптасқан әлемдегі демографиялық ақуал халық санының өсуі мен оның жастық құрылымындағы өзгерістермен сипатталады. Соңғы жүзжылдықта біздің планетамыздың халқы 3,5 есе өссе, соның ішіндегі егде жастағы тұрғындардың үлесі 14,0 - дан 27,3% - ға көбейіп отырғаны байқалады. Бір тараптан ұзақ өмір сүру ХХІ ғасырдың қол жеткізген жетістігі деп есептесек, бір тараптан — дамыған мемлекеттерде тұрғындардың қартаюуы мен туылудың азаюуы- әлеуметтік дезадаптацияға әкеп соқтыратын өткір әлеуметтік мәселе. Әлеуметтік дезадаптацияның негізгі себептері егде және қарт тұрғындарда бірнеше факторға байланысты - медициналық, психологиялық, мидың органикалық дисфункциясымен ұштасатын әлеуметтік факторлар.

Қартаюу үрдісіне шалдыққан қоғам тек демографиялық өзгерістерге ғана бейім емес. Мұндай қоғамда экономикалық та, әлеуметтік те қарым-қатынастар өзгереді, оған қоса қартайып отырған қоғамның өзі де өзгеріске ұшырайды. Олардың ішінде егде жастағы адамдарға медициналық және әлеуметтік қызмет көрсетілуімен және психологиялық мәселелерді шешумен қатар, олардың белсенді қартаюуын жеңілдету сұрақтары, кәсіби және қоғамдық қызметі, қоғам үшін пайдалы еңбекке қатысуы басты орынға ие.

Анықталған жағдай біздің елімізде нарықтық экономика ережесіне сәйкес жүріп отыратын әлеуметтік-еңбек қатынастарын реформалау барысында ескерілуі қажет. Оңтүстік Қазақстан Облысындағы егде жастағы өмір сүру ұзақтығына әсер ететін әлеуметтік-гигиеналық себептері медициналық-әлеуметтік тұрғыда бағаланды.

Қазақстан Республикасында геронтологиялық (медициналық және әлеуметтік) қызметті одан әрі дамыту және гериатриялық (медициналық) көмекті жетілдіру егде адамдарға жәрдем беруді ұйымдастырудың жеке мәселесі болып табылады. Егде адамдарға жәрдем беруді ұйымдастыру ісін жетілдіруге бағытталған іс-шаралардың негізгі мақсаты алдағы өмірдің орташа ұзақтығын ұлғайту болуы тиіс. Қазақстанның ұлттық денсаулық

сақтау жүйесіндегі маңызды жетістіктерге және соңғы екі онжылдықта қабылданған реформалардың жетістіктеріне қарамастан, созылмалы аурулардың ауыртпалығы өсіп келе жатқандықтан БМСК жүйесінің жұмысы күшеюде және құрылымды жүйелі түрлендіруді талап етеді. БМСК жүйесін реформалау адамдардың денсаулығын қолдау, аурулардың профилактикасы, стационарлық қызметтерге деген қажеттілікті төмендету және созылмалы ауруларды басқаруды жақсарту арқылы барлық қазақстандықтар үшін медициналық көмекті жақсартуды талап етеді.

2. Диссертацияға қойылатын талаптар аясындағы ғылыми нәтижелер

Ғылыми нәтижелер диссертациялық еңбектерге қойылатын талаптарға толық сай келеді. Ж.А.Ермаханованың ғылыми диссертациялық жұмысы қазіргі уақытта өзекті мәселелердің бірі. «Оңтүстік Қазақстан облысының еңбекке қабілетті жасынан асқан тұрғындарына біріншілік медициналық-санитарлық көмекті (БМСК) оңтайландыру» тақырыбы бойынша орындаған диссертациялық жұмыс Қ.А.Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университетінің Түркия Республикасы тарапынан Өкілетті кеңестің 2015-2017 жылдарға арналған ғылыми жобаларды гранттық қаржыландыру негізінде жобаның тіркелу №15/1164 23.06.2015ж «Оңтүстік Қазақстан облысының еңбекке қабілетті жасынан асқан тұрғындарына біріншілік медициналық-санитарлық көмекті (БМСК) оңтайландыру» атты ғылыми жоба шеңберінде жүргізілген ғылыми зерттеулердің нәтижесінде дайындалған.

Қол жеткізген материалдар қарттардың денсаулығының өзгерістерін бастапқы кезеңінде анықтаудың әлеуметтік-медициналық құндылығының аса жоғары екендігін дәлелдеуге жол ашқан. Оңтүстік Қазақстан облысы тұрғындарының табиғи өсімі 2008-2017 жылдары 18,56%-ден 23,84%-дейін артты. Бұл өсімнің қалыптасуына тек туылу көрсеткішінің өсуі мен өлім көрсеткішінің төмендеуіне алып келген жоқ, сонымен қатар әлеуметтік маңызы үлкен аурулардан туындайтын аурушандық, мүгедектік және өлім көрсеткіштері деңгейінің төмендеуі себеп болды. Оңтүстік Қазақстан облысында еңбекке қабілетті жастан жоғары адамдардың арасында сырқаттанушылық деңгейі еңбекке жарамды жастағы халық арасындағы осыған ұқсас көрсеткіштерге қарағанда 1,5-1,7 есе жоғары екендігі анықталған.

Зерттеу аймағында жасайтын еңбекке қабілетті жастан жоғары адамдардың сырқаттылық, мүгедектік көрсеткіштерін талдау, халықтың осы жас санатындағы сырқаттылық және мүгедектікке шығу деңгейі еңбекке жарамды жастағы халық арасындағы осыған ұқсас көрсеткіштерге қарағанда 3,5 есе жоғары екендігін көрсетті, аурушандық, мүгедектік және өлім көрсеткіштерінің құрамында жүрек пен қан айналу жүйесі аурулары, тірек қимыл аппаратының патологиялары, созылмалы әлеуметтік маңызы үлкен

аурулар басымдыққа ие болып, жылдан жылға артуға бет алғандығын байқатуда.

3. Диссертацияда қалыптастырылған нәтижелер мен қорытындылардың дәлелділік және деректілік деңгейі

Диссертациялық еңбектің нәтижелері мен қорытындыларының дәлелділігі күмән туғызбайды. Диссертация кіріспеден, әдеби шолу, негізгі бөлім, қорытынды, тұжырымдар, тәжірибелік ұсыныстар және пайдаланылған әдебиеттер тізімінен тұрады. Диссертация тақырыбы бойынша 12 ғылыми еңбек жарияланған. Зерттеу міндеттері зерттеу мақсатына сай қойылған Зерттеу нәтижелеріне қол жеткізу барысында автор құрамды методологиялық әдісті қолданған. Зерттеу жұмыстары 5 кезеңде жүргізілген. Қол жеткізілген нәтижелер репрезентативті түрде қалыптастырылған таңдамалы статистикалық жиынтықтардан алынып, медициналық әдістермен өңделіп, материалдардың шынайылығы немесе деректілігі жоғары дәрежеде қамтамасыз етілген.

4. Диссертацияда қалыптастырылған ізденушінің әрбір ғылыми нәтижелерінің жаңалық тұжырымдамаларымен қорытындыларының дәрежесі

Диссертациялық еңбекте қол жеткізілен нәтижелер мен қорытындыларының ғылыми жаңалығы бар деп есептеуге болады. Облысқа қарасты әкімшілік аудандардағы демографиялық жағдайдың өзгерістері, егде жастағы тұрғындардың үлес салмағының динамикалық тұрғыда тоқтаусыз ұлғаюы денсаулық көрсеткіштерінің деңгейі мен құрамында да түбегейлі өзгерістерге алып келуде.

Облысымыздың егде және қарт тұрғындарының басым бөлігі әлеуметтік маңызы үлкен жүрек қан тамырлар жүйесі ауруларымен және олардың ауыр асқынуыларынан өлім-жітім көрсеткішінің жоғары болуы анықталғандықтан, аталған аурулардың динамикасын қатаң қадағалап, алдын алу шараларын жетілдірудің маңызы зор.

5. Алынған нәтижелердің ішкі өзара біртұтастығын бағалау

Диссертациялық еңбектің іштей біртұтастығы жұмыстың мақсатын дұрыс анықтап, оның міндеттерін динамикалық байланыста бірінен кейін бірін шешу арқылы қамтамасыз етілген. Осы іштей біркелкілікке жұмыстың тұжырымы мен қорытындылары, қорғауға ұсынылған ұсыныстары да куә бола алады.

6. Алынған нәтижелердің өзекті мәселені шешуге бағыттылығы

Алынған нәтижелер медицина қызметінің аса маңызды әлеуметтік – экономикалық мәселелерінің бірі болып есептеледі. Зерттеу барысында қала мен ауылда тұратын егде және қарт жастағы тұрғындарға көрсетілетін медициналық көмектің қолжетімділігі мен сапасы бойынша айқын

айырмашылық байқалады. Сондықтан, анықталған мәселені шешу денсаулық сақтау саласына үлкен үлес қосатыны сөзсіз. Ж.А. Ермаханованың диссертациялық зерттеу нәтижелері қоғамдық денсаулық сақтау жүйесінде ауыл тұрғындары арасында анықталған денсаулық көрсеткіштерінің қалыптасу ерекшеліктерінің тоқтаусыз өзгеруі алғашқы медициналық санитарлық көмекпен қамтамасыз ету ұйымдарының штаттық ереже бойынша мамандармен қамтамасыз етілуін үнемі қайта қарау қажеттігін туындатып осы мәселені ұйымдастыруға, сапалы көмекті көрсетуге және тұрғындар арасында кездесетін медициналық кемшіліктердің орнын жою мәселесін шешуге бағытталған.

7. Диссертациялық еңбектің қол жеткізілген, бекітілген нәтижелері мен қорытындылары

Диссертациялық жұмыстың негізгі нәтижелері жарияланған мақалаларда жарық көрген. Диссертациялық жұмыстың тұжырымдарымен қорытындылары 14 ғылыми басылымдарда жарық көрген: Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің Білім және ғылым саласындағы бақылау комитетімен ұсынылған ғылыми басылымдарда – 3 мақала жарияланған. Отандық және шетелдік халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференцияларда – 6 мақала мен тезистер жарияланған. Scopus мәліметтер базасына кіретін халықаралық басылымдарда – 2 мақала жарияланған. Ғылыми жұмыстың нәтижесі бойынша 2 оқу құралы әзірленіп, баспа түрінде жарық көрген.

8. Диссертацияның мазмұны мен безендірілуі бойынша кемшіліктері

- Ғылыми жұмыстың 25,26 беттерінде әдеби шолуының ғылыми жұмыстарының кезеңдері ретсіз қайталанып отыр;
- Диссертациялық жұмыста стилистикалық және орфографиялық қателер кездеседі;
- Кейбір графиктер мен таблицалар өте көп көлемді алған;
- Қолданылған әдебиеттердің тізімі PhD доктор ғылыми дәрежесін алуға лайықты диссертацияның үлгісіне сәйкес жасалуы қажет.

9. Диссертацияның «Ғылыми дәреже беру ережелері» талаптарына сәйкестігі.

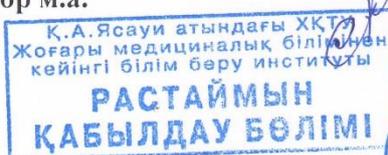
Ермаханова Жанар Акбаровнаның 6D110200 – «Қоғамдық денсаулық сақтау» мамандығы бойынша PhD доктор ғылыми дәрежесін алу үшін ұсынылған «Оңтүстік Қазақстан облысының еңбекке қабілетті жасынан асқан тұрғындарына біріншілік медициналық-санитарлық көмекті (БМСК) оңтайландыру» атты диссертациялық жұмысы толық аяқталған, дербес орындалған ғылыми жұмыс болып табылады.

Жоғарыда дәріптелгендер ұсынылып отырған диссертацияның маңыздылығы бойынша алынған ғылыми нәтижелер Қазақстан Республикасының Білім және ғылым министірлігі Білім және ғылым саласындағы бақылау комитетінің «Ғылыми дәрежелерді беру ережелерінің» талаптарына сәйкес келе отырып, Ермаханова Жанар Акбаровнаның 6D110200 – «Қоғамдық денсаулық сақтау» мамандығы бойынша PhD доктор ғылыми дәрежесін алуға лайықты деп есептеймін.

Ресми рецензент:

Қ.А.Ясауи атындағы Халықаралық
қазақ-түрік университетінің
жоғарғы медициналық білімнен
кейінгі білім беру институтының
«Педиатрия» кафедрасының
м.ғ.д., профессор м.а.

Жақсыбергенов А.М.

кадрмен жұмыс ишкіретірі
Ә. Сәбитов

